

Hedwig Brenner

O întâlnire la Cernăuți...

Această poveste s-a petrecut în aprilie 1945.

Cernăuți este un oraș cunoscut în lumea întreagă...Încotro te-ar duce pașii, oriunde ar ateriza avionul tău, New York sau Toronto, ori Johannesburg, Sydney, Nowo-Sibirsk, Paris sau Roma, pretutindeni găsești pe unul sau câțiva cernăuțeni, sau descendenții lor sau cel puțin pe cineva, care are prieteni originari din acest oraș.

Cernăuți de altădată, în sensul inițial, nu mai există, a rămas doar o memorie, care se stinge încetîșor... Dar Cernăuțenii de altădată, acei „displaced persons”, care, la începutul secolului trecut, plecau, dornici de aventuri sau împinși de slogan-ul „spre vest”, spre alte meleaguri, sau acei, care, în anii de bejenie, au fost siliți să părăsească orașul, deportați în Siberia, sau în Transnistria, reîntorși, au plecat din nou, ca să trăiască în libertate...toți se gândesc cu nostalgie la vechea patrie...

Nu am intenția să povestesc acum despre cetățenii de altădată din „Mica Viena”, precum își dădeau alura pe vremuri locuitorii, ci despre oameni care, împinși de soartă, au poposit pentru un scurt timp în orașul de pe Prut, pentru ei probabil azi un episod de mult uitat.

Era pe la începutul lui Martie anului 1945, când, datorită lui J.P.A., (transmisia orală evreiască, Jewish Plottke-Agency) se comenta în oraș, că un transport de deportați din Auschwitz, evrei, francezi, ruși, greci, eliberați de Armata Roșie, sosise la gara din oraș și urmau să fie repatriați, după ce va sosi din nou carburant pentru locomotivă...

Pentru noi Auschwitz nu era încă o noțiune detaliată. Numai știri sumare ajunseseră la noi, aduse de refugiați evrei polonezi, supraviețuitori, ascunși de țărani și aduși ilegal la Cernăuți de soldați ruși. Noi socotisem aceste știri ca exagerate. Totuși Auschwitz era pentru noi noțiunea de groază și spaimă buimăcită. Cu atît mai mare fusese curiozitatea de a ne întîlni cu acești supraviețuitori, a le da curaj pentru un nou început.

Războiul nu se sfîrșise încă. Incet, ucigînd și arzînd, de multe ori și fugînd, se retrase armata nazistă, înspre patria ei distrusă, gonită de armatele sovietice și aliate. Cernăuți, care de atîtea ori își schimbase stăpîinii, devenise din nou sovietică. Alimentele erau raționate, puțini și numai cei care munceau sau soldații și familiile lor aveau dreptul la cartele. Renumita pîine „cărămidă” era atît de neagră, încît criticii regimului susțineau că galoși și pneuri au fost măcinate în făină. Untul era un vis... dar trăiam și eram fericiți de a fi supraviețuit acestui groaznic război.

Cernăuți, orașul situat pe deal, într-o dimineață însorită de primăvară în 1945. Zăpada topită, transformată în mici părăiașe, se prelingea la marginea străzilor la vale, traversînd Piața Centrală, îndreptîndu-se spre valea Prutului.

Pe atunci lucram la biblioteca regională, în sala de lectură, care, din cauza miilor de cărți fusese mutată într-o cinema, restructurată în bibliotecă. La fel ca și ceilalți colegi, tineri intelectuali, am preferat o muncă plăcută cu cărți, mai puțin renumerată, unei munci ca funcționară într-un birou. Noi lucram numai în după-mese, și astfel dimineața aveam dificila sarcină de procurarea alimentelor pentru familie.

Străzile erau goale. Tineretul lucra, cîțiva vîrstnici umblau din alimentară în alimentară, unde rafturile goale semănau a schelete cu ochii holbați, sau spre piață, altadată abundentă, unde nu găseai decît cîteva sfeclă roșii sau rădăcini de pătrunjel veștejit.

Localnicii evrei erau decimați, românii fugiti, nemții rechemăți de Hitler, rămăseseră puțini ruteni, și evrei, scăpați de deportări. Deci majoritatea locuitorilor au fost „noii Cernăuțeni : ruși, ucraineni, uzbeci, care atrași de faima orașului, unde ii asteptau mii și mii de locuințe mobilate, grădini de fructe și zarzavat, pamînturi cu recolte, bogata Bucovina.

În acea dimineață însorită eram în căutare de alimente. În strada Regina Maria, într-o intrare largă de casă, un bătrîn evreu curajos își deschise o mică băcănie. Îmi scotea cîteodată cîteva ouă de sub tejghea, cîteodata o pîine mai ca lumea. Mă aflam iar la el, îmi ascusesem cîteva oua în sacoșă , cît și un carton de marmeladă de mere, cînd se deschise scărțîind ușa și se înghesuiră 4 umbre de femei în strîmta dugheana. Aveau capul ras, abia începuse să crească puțin păr și corpurile slăbite, învelite în haine vechi, cu un petec vărgat cusut pe spate - semnul lagărului. Cea mai vîrstnică se adresa băcanului în germană, dacă poate să capete un ceai. Băcanul le sfătui să se ducă la gară, unde se împarte apă fiartă la voiajori. Știind că pînă la gara e cale lungă, urmînd unui impuls spontan, le-am oferit să vină la mine acasă, la un ceai și o pîine cu marmeladă, tocmai cumpărată.

Au acceptat cu lacrimi în ochi. Toate 4 erau evreice olandeze, ajunse la Auschwitz în același transport cu familia Frank.

Pe drum una din ele a spus că trebuie să se înapoieze în lagăr, adică școala, unde fusesera găzduiți de primărie, doarece Otto Frank, tatăl Annei Frank, se îmbolnăvisese și aceasta olandeză Fieke, era prietena lui, precum aflasem mai tîrziu.

Numele celor trei: Ro de Winter, de 40 ani, Bep van Damm, studentă la medicină și Meta, 21 ani, fiica unui rabin din Endhoven. Toate trei erau slabe și chiar prin hainele subțiri se puteau număra coastele, cu toată mîncarea bună, primită după eliberare.

După o baie și schimbarea hainelor în altele, date de mine, îmi povestise fiecare despre viața lor, cea de dinainte și cea după ocuparea nazistă a patriei lor.

Pe scurt le voi povesti și eu....

Ro era vorbitoarea pentru toti, se născuse în Germania și se mutase cu părinții în Olanda, la vîrsta de 10 ani, urmase școli olandeze și vorbea o germană amestecată cu cuvinte olandeze. Se măritase de tînră cu un evreu olandez, fabricant de mezeluri, se născu fata lor, Judith și familia era fericită pînă la invazia nazistă, apoi familia a trait într-un ascunziș, în podul unor prieteni creștini. Datorita unui denunț, urmase controlul podului de către SS, arestarea tuturor locatarilor la închisoarea din Amsterdam, apoi lagărul din Westerborg și deportarea la Auschwitz. La sosire selecția, soțul a fost trimis direct la gazare, Ro și fiica de 13 ani stăteau goale în fața comisiei medicale. Judith, fiica, fusese aleasă pentru muncă silnică. Ro se rugase de ofițeri, să fie luată și ea, o palmă o doborîse la pămînt... cînd se trezi, fiica dispăruse. Cu ochii plini de lacrimi mă întreba „Oare o s-o mai revăd, trecuseră 3 ani”?

Bep terminase tocmai al doilea an de medicină, era logodită cu un coleg, student și el...oare o să-l revadă odată? Era o fată frumoasă, dar un dinte din maxilarul de sus era rupt și iată ce pățise. Într-o duminică, la prînz, în sala de mese a lagărului era cu strachina de supă, o zeamă nedefinită cu o bucată de slănină, în drum spre locul ei, cînd sunase gongul, la care fiecare trebuia să fie pe locul ei.

Mai avea un pas. Lîngă ea apăruse șefa lagărului, o criminală, care-și ucise propriul copil. "De ce nu ești pe locul tău" se răstise la Bep. Dându-i un ghiont puternic. "Căzusem pe față și atunci se rupsesse dintele. N- am plîns pentru dinte, am plîns că rămăsesem fără supă, și flămîndă pînă a doua zi." povesti Bep. Meta pierduse atît părinții, cît și pe frații mici imediat la sosire. Mama nu vroia să se despartă de copii, și cu toții au fost gazați.

Atunci, la 23 de ani, nu-mi veni să cred că există atîta cruzime, nu puteam să concep că există oameni, care execută ordine fără judecată proprie, împinși de o ură innăscută sau sădită de un nebun???

Zilele teceau pe negîndite. Olandezele făceau parte din familie, ne ajutau la cumpărături, la prepararea meselor frugale.

Sosise și ceasul despărțirii,,,după 3 săptămâni sosise carburantul pentru locomotivă...Noi aveam de-acum un „propusc” cumpărat (aprobare de ieșire din URSS) cu ultimii bani, care-i aveam din unele vânzări și cedarea locuinței noastre mobilate unui ștab dela NKGB, , de aceea dădusem lui Ro o adresă ai unor prieteni din București.

Se împlinesc tocmai în această lună 66 ani dela această despărțire plină de lacrimi.

La sosirea noastră la București după 3 săptămîni găsisem o scrisoare dela Ro cu mulțumiri, cică noi am fost primii oameni, care le-au redat încrederea că mai există omenie în această lume și că din Odesa tot transportul a ajuns la Marseille, de acolo prin Franța pînă la granița Olandei. Si, draga mea, scria Ro, acolo, la graniță sosise un tren din Germania, și Judith era în acel tren, ce fericită sunt acum...tu aveai dreptate cînd mă asigurai c-o s-o revăd.

Cu Ro rămasem în contact. Ne-am revăzut după 24 ani, cînd pentru prima dată am primit aprobarea de a vizita, singură, verișoara mea din Londra. Apoi în 1975, am vizitat-o cu soțul meu la Amstelveen....

Primise o mare despăgubire, avea un apartament superb, era directoarea unui mare salon de mode, avea un „status” cu totul diferit,,,eu, trăind într-o țară „socialistă” cu o familie de 5 persoane, cu salariile noastre, care nu ajungeau pîma la cele ale lunei următoare, într-un cuvînt, se deschisese un abis între noi.. Mai veneau ici, colo scrisori, in ultima imi scrisese ca se muta la Melbourne, la sora ei.

